

EU:s migrationspolitik

Ett säkerhetiserat politikområde?

Abstract

Utvecklingen av EU:s migrationspolitik har kritiserats för att vara restriktiv och säkerhetsinriktad, då utformningen av den försvårar invandring in till unionen. Ett överstatligt samarbetsområde för frihet, säkerhet och rättvisa har skapats där migrationspolitik sammankopplas med bland annat gränsbevakningspolitik och gränsöverskridande brottsbekämpning. Syftet med denna uppsats är att genom att studera detta samarbetsområde få en större förståelse för EU:s säkerhetsorienterade inriktning av migrationspolitiken. Vi utgår från Köpenhamnsskolans teori om säkerhetisering som kombinerats med Ernesto Laclau och Chantal Mouffes diskursteori. Medan den första teorin ger förståelse för fenomenet säkerhet bidrar den andra teorin med ett analytiskt verktyg för att studera olika diskurser inom migrationspolitiken. Genom att studera tre diskurser för tre kategorier av migranter fann vi i vår analys att EU:s migrationspolitik inte är entydig. Trots att vi kan konstatera att säkerhetsinriktningen är konstituerande för migrationspolitiken har även andra aspekter inverkan på den politiska agendan, däribland demografiska, ekonomiska och humanitära.

Nyckelord: EU, migrationspolitik, säkerhetisering, diskursanalys

Antal ord: 9955

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning	1
1.2	Avgränsning.....	2
1.3	Material.....	3
1.4	Disposition.....	3
2	Bakgrund till EU:s migrationspolitik.....	4
3	Teori	6
3.1	Säkerhetsiseringsteorin	6
3.1.1	Säkerhetsisering	7
3.1.2	Säkerhetsiseringsprocessen	7
3.1.3	Desäkerhetsisering	8
3.2	Diskursteori som teori	9
4	Metod.....	11
4.1	Diskursteori som metod.....	11
5	Analytiskt ramverk	13
5.1	Operationalisering och definitioner	13
6	Analys.....	15
6.1	Asyl- och flyktinginvandringdiskurs	15
6.1.1	Tammerforsprogrammet	15
6.1.2	Haagprogrammet	16
6.1.3	Stockholmsprogrammet.....	17
6.2	Arbetskraftsinvandringsdiskurs	18
6.2.1	Tammerforsprogrammet	18
6.2.2	Haagprogrammet	19
6.2.3	Stockholmsprogrammet.....	20
6.3	Illegal invandringsdiskurs.....	21
6.3.1	Tammerforsprogrammet	21
6.3.2	Haagprogrammet	21
6.3.3	Stockholmsprogrammet.....	22
6.4	Diskussion	23

7	Slutsatser	26
8	Referenser	28

1 Inledning

Migrationspolitiken anses vara ett av de mest utmanande politikområdena för den Europeiska unionen. På vissa delområden har man under de senaste decennierna lyft frågor som traditionellt sett varit nationella frågor till ett mellanstatligt plan för att sedan ytterligare lyfta dem till ett överstatligt plan. Asylpolitiken är en sådan fråga där samarbetet gått så långt att man idag arbetar med att utforma ett gemensamt asylsystem. Det gemensamma asylsystemet ses som ett led i en mer säkerhetsorienterad och restriktiv migrationspolitik. De olika dimensionerna av migrationspolitiken har ofta ett motstridigt förhållande till varandra. Samtidigt som EU genom en restriktiv approach vill förhindra den så kallade illegala invandringen är man samtidigt i behov av arbetskraftinvandring då unionens befolkning lider av ett demografiskt underskott (Hansen, 2008:13-15).

Att EU vill kontrollera migrationsströmmarna in till sitt territorium är uppenbart då migrationstrycket in till unionen är väldigt högt och de inre gränserna har reducerats. Det intressanta är att studera hur EU kontrollerar migrationsströmmarna. Man vill ha den rätta sortens invandring men hur motiverar man vilka som ska få tillträde till unionen? Hur ser retoriken ut beroende på vilken grupp av migranter man talar om? Går det att urskilja en säkerhetsinriktning i migrationspolitiken?

Säkerhet handlar om skydd vilket i sin tur innebär att någon ska skyddas från ett eventuellt hot. Att behandla ett fenomen som ett hot motiverar till handlingar och åtgärder som normalt sett inte skulle kunna legitimeras (Huysmans, 2006:23). Att behandla migrationspolitiken som en säkerhetsfråga innebär alltså att migranterna utgör hotet. Detta är dock inte entydigt. Det finns en slitning mellan den nationella säkerheten och den mänskliga säkerheten. Medan den tidigare syftar till att skydda staten och dess medborgare från yttre hot syftar den senare till individens säkerhet (ibid s.4). Här tycker vi oss se en risk med att säkerhetsisera migrationspolitiken. I strävan att skydda det europeiska territoriet, dess invånare och den europeiska identiteten tror vi att EU försummar den humanitära sidan av migrationspolitiken.

1.1 Syfte och frågeställning

Den migrationspolitik som EU fört sedan 1990-talet har fått stor uppmärksamhet av såväl allmänheten som den akademiska världen och den säkerhetsinriktade och mer restriktiva orienteringen har utsatts för kritik, varför vi tycker att detta område är intressant att studera. Syftet med denna uppsats är att ge en ökad förståelse för den säkerhetsinriktade utvecklingen av EU:s gemensamma asyl- och

migrationspolitik. Studiet av säkerhet har traditionellt präglats av ett realistiskt perspektiv varför vi anser det intressant att använda Köpenhamnskolans konstruktivistiska teori om säkerhetisering, som erbjuder ett vidgat perspektiv på säkerhet. Vi tror att säkerhetiseringen av asyl- och migrationspolitiken bäst kan förstås genom att studera diskurser för olika kategorier av migranter. Orsaken till detta är att vi tror att den säkerhetiserande processen skiljer sig åt för de olika kategorierna. Dessa skillnader tror vi bäst synliggörs med Ernesto Laclaus och Chantal Mouffes diskursteori. Diskursteorin bidrar även med ett utmanande sätt att tolka säkerhetiseringsteorin. Utifrån detta har följande fråga formulerats:

- Hur kan vi förstå EU:s säkerhetsorienterade inriktning av migrationspolitiken?

1.2 Avgränsning

I denna uppsats har vi begränsat oss till att undersöka tre diskurser för olika kategorier av migranter för att se hur de påverkats av samarbetet på migrationsområdet. Indelningen omfattar asyl- och flyktinginvandring, arbetskraftsinvandring samt illegal invandring. Utifrån några utvalda policydokument kommer vi att analysera diskurserna under en tidsperiod som sträcker sig från 1999-2009. Denna avgränsning har vi gjort med anledning av att ett samarbetsområde för ”frihet, säkerhet och rättvisa” som behandlar migrationsfrågor initierades i och med Amsterdamfördraget 1997 och påbörjades med Tammerforsprogrammet 1999. Riktlinjerna för detta samarbete uppdateras vart femte år. Efter Tammerforsprogrammet tog Haagprogrammet vid för att sedan övergå i Stockholmsprogrammet som 2009 fastställde de nu gällande riktlinjerna (EU-upplysningen, 2010-05-09).

Urvalet av dokument har skett inom ramen för den tidsperiod vi har valt. Dels kommer vi undersöka de tre huvuddokumenterna för samarbetsområdet, Tammerfors-, Haag- och Stockholmsprogrammet, utgivna av det Europeiska rådet. Dels kommer vi att analysera några dokument som kommissionen givit ut under dessa år. Varför vi valt att enbart använda oss av kompletterande dokument från kommissionen beror på att denna institution har ensamrätt på att föreslå ny överstatlig lagstiftning, vilket ger stor makt över dagordningen. Därigenom anser vi att kommissionen väl speglar den riktning som migrationspolitiken får i unionen.

1.3 Material

I denna uppsats har enbart primärmaterial använts för den empiriska analysen, som består av policydokument från det Europeiska rådet och kommissionen. För bakgrundsbeskrivning, teori och metod har enbart sekundärmaterial använts, främst i form av vetenskapliga publikationer.

Under den tioårsperiod vi valt att granska görs ett urval som omfattar tre väsentliga tidpunkter, vilka representeras av tre policydokument från Europeiska rådet; Tammerforsprogrammet från 1999, Haagprogrammet från 2004 och Stockholmsprogrammet från 2009. För varje femårsperiod har vi kompletterat programmen med dokument från kommissionen, som behandlar området för frihet säkerhet och rättvisa, för att få en mer fördjupad granskning. Dessa tre är några av de dokument som kommissionen ger ut löpande och som framför allt riktar sig till det Europeiska rådet och europaparlamentet; KOM (2000) 757 ”Meddelande från kommissionen till rådet och europaparlamentet, Om en invandringspolitik för gemenskapen”, KOM (2004) 401 ”Meddelande från kommissionen till rådet och europaparlamentet, Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa: Resultat av Tammerforsprogrammet och framtida inriktning”, COM (2008) 359 ”Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European economic and social committee and the comitee of the regions, A Common Immigration Policy for Europe: Principles, actions and tools”. Urvalet har grundats på närhet i tid till respektive program samt att de fokuserar på migrationsfrågan.

1.4 Disposition

En bakgrundsbeskrivning av utvecklingen på migrationsområdet kommer att presenteras efter inledningen. Därefter redogör vi för teori och metod i två enskilda avsnitt. Diskursteorin kommer att nämnas i båda avsnitten då den både utgör ett teoretiskt och metodologiskt ramverk för uppsatsen. Efter det följer ett avsnitt där vi sammanfogar teori och metod till ett analytiskt ramverk samt definierar och operationaliserar begreppen. Analysen inleds sedan där varje diskurs behandlas enskilt utifrån en kronologisk indelning, som följer de tre programmen. Analysen avslutas med en diskussion av de tre diskurserna. Uppsatsens sista avsnitt presenterar våra slutsatser.

2 Bakgrund till EU:s migrationspolitik

Från unionens bildning och fram till 1970-talet bestod migrationsflödena in till och inom unionen främst av arbetskraftsinvandrare. Dessa bestod av såväl tredjelandsmedborgare som EU-medborgare som sökte sig till andra medlemsländer (Geddes, 2003:193). Under början av 1970-talet blev en reglering av arbetskraftsinvandring central på den politiska agendan. Man menade att arbetsmarknaden befann sig i ett nytt läge där arbetskraft från länder utanför EU inte längre behövdes. Den restriktiva politiken gällande arbetskraftsinvandring motiverades med behovet att skydda den inhemska arbetskraftens sociala och ekonomiska rättigheter (Huysmans, 2006:65). Den så kallade nollinvandringpolitiken präglade migrationspolitiken fram till 2000-talet (Hansen, 2008:132). Detta innebar dock inte att migrationstrycket minskade, migrationsflöden utgjordes istället av andra grupper. Familje- och anhöriginvandringen ökade och efterföljdes av asylsökande samt det som EU benämner illegal invandring. Dessa migrationsmönster har resulterat i en vidgning av migrationspolitiken som idag präglas av stor kontroll och reglering (Geddes, 2003:193).

Migrationspolitikens utformning är starkt beroende av utvecklingen av den inre marknaden. I takt med en större öppenhet och rörlighet på den inre marknaden, gällande såväl varor som människor, krävdes en större åtskillnad mellan vilka som skulle få ta del av den öppenheten. Ett Europa med öppnare gränser mellan medlemsstaterna krävde en större kontroll av unionens yttre gränser. Åtskillnaden syftar alltså till tredjelandsmedborgare gentemot EU-medborgare. För att garantera EU-medborgarnas fria rörlighet behövdes därför ett utvidgat samarbete på den överstatliga nivån (Hansen, 2008:60–61).

Migrationspolitiken var under de första decennierna av EU-samarbetet ett politikområde som behandlades på nationell nivå. Gradvisa steg har tagits mot ett mellanstatligt samarbete men det stora genombrottet kom 1997 med Amsterdamfördraget. Stora delar av migrationspolitiken flyttades då från den tredje till den första pelaren och därmed från en mellanstatlig till en överstatlig nivå (Hansen 2008:21). Det innebar också att kommissionen involverades mer på området då denna är den enda institutionen som får föreslå ny överstatlig lagstiftning. Efter Amsterdamfördraget skapades samarbetsområdet för frihet, säkerhet och rättvisa som fick sina första riktlinjer i Tammerforsprogrammet 1999. Samarbetsområdet satte fokus på reglering och kontroll av asyl- och migrationsfrågor. Ett exempel på reglering är det gemensamma asylsystemet som utformats och som bland annat innebär att asylsökande som nekats asyl i ett EU-land inte kan söka asyl i ett annat medlemsland (Huysmans, 2006: 68).

Många forskare, däribland Didier Bigo och Jef Huysmans, menar att migrationen i allt större utsträckning porträtteras som ett hot mot den europeiska

integrationen vilket har motiverat en större samordning mellan länderna och därmed ett överstatligt arbete på området. Arbetet har främst tagit sig i uttryck av säkerhetsåtgärder. Det är dock viktigt att poängtera att detta inte enbart är en följd av terrorattackerna i New York 2001 som ofta ges som orsak till ökade säkerhetsåtgärder (Boswell, 2007:589-91). Snarare handlar det i EU:s fall om strävan efter att säkra den inre friheten och rörligheten vilket man gör genom att kontrollera de yttre gränserna (Bigo, 2005:82).

Upprättandet av polisiära institutioner är ett led i de säkerhetsåtgärder som vidtagits för att garantera den inre friheten. Institutioner vars arbetsområde tidigare gällt nationella gränser och inre säkerhet har nu fått befogenheter som sträcker sig utanför nationsgränserna och i vissa fall även utanför EU:s gränser. Samordningen mellan medlemsstaterna gällande informationsutbyte, teknologi och gränsövervakning har ökat genom institutioner så som Europol, Eurosur och Frontex (Bigo, 2000:172).

3 Teori

Här kommer vi att redogöra för de teoretiska ramverk som används i uppsatsen. Vi börjar med att beskriva den av Köpenhamnsskolan utvecklade teorin om säkerhetisering. Därefter beskriver vi den del av diskursteorin som kommer att användas som just teori och avslutar med att diskutera hur de två teorierna kan kombineras.

3.1 Säkerhetiseringsteorin

Under kalla kriget var säkerhetsstudier starkt präglade av ett traditionellt statscentrerat fokus med inriktning på militära och politiska analyser. Slutet på denna krigsperiod utgjorde en brytningspunkt med den bipolära världsordningen och kärnvapen- och militärhot som varit ständigt påtagliga avtog. När de mest centrala analysenheterna för säkerhetsstudier inte längre återspeglade den reella situationen i världen, initierades en debatt om grundläggande teoretiska utgångspunkter mellan olika ställningstagare inom säkerhetsstudier (Buzan et al, 1998:3).

De så kallade ”vidgarna” hävdade att det var nödvändigt med en breddning av säkerhetsbegreppet för att kunna förstå hot från områden som tidigare inte innefattats, exempelvis miljö och ekonomi (Buzan 1997:9). Traditionalisternas främsta motargument var att en alltför bred expanderings av säkerhetsstudier, som innefattar faktorer utanför den militära domänen, skulle leda till en urholkning av begreppet säkerhet (Buzan 1997:10–11).

Ur denna debatt utvecklades vid Conflict and Peace Research Institute (COPRI) i Köpenhamn den så kallade Köpenhamnsskolan och dess teori om säkerhetisering, grundad av Barry Buzan, Ole Wæver och Jaap de Wilde. I debatten om den nya synen på säkerhet ställer sig Köpenhamnsskolan på ”vidgarnas” sida då de har en mer konstruktivistisk ansats till säkerhetsstudier (Buzan et al, 1998:21). De menar nämligen att säkerhet är ett socialt konstruerat koncept (Emmers, 2007:113). De tar dock avstamp i den traditionella idén om att säkerhet främst handlar om överlevnad. Säkerhet betraktas som en process av säkerhetisering, där säkerhetsfrågan konstitueras genom olika ageranden i processen (Buzan et al, 1998:21).

3.1.1 Säkerhetisering

Säkerhetiseringsteorin är för denna uppsats intressant då den bidrar till en kontextuell förståelse för vad det är som skapar en säkerhetsfråga, vem som kan göra det och hur det går till.

Säkerhetisering är en process som lyfter en fråga till en säkerhetsfråga, stående över ordinär politik. En fråga kan placeras i ett spektrum som sträcker sig från *icke-politisk*, till *politiserad* och till *säkerhetiserad*. En icke-politisk fråga berörs inte av allmän debatt eller statligt arbete. Politisering av en fråga innebär att denna görs till en del av den allmänna politiska agendan. En politiserad fråga omfattas av det statliga arbetet och beslutsfattandet. En sådan fråga säkerhetiseras genom att ett existentiellt hot lyfts fram. Hotet riktar sig mot ett så kallat referentobjekt som anses behöva skydd. Hanteringen av hotet kräver krisåtgärder vilka legitimerar handlingar som sträcker sig bortom konventionella politiska tillvägagångssätt (Buzan et al, 1998:23–24).

Ett referentobjekt är något som sägs vara utsatt för ett hot och som till varje pris måste skyddas. I de traditionella säkerhetsstudierna har referentobjektet ofta varit staten. Dock har det vidgade perspektivet inneburit att även enskilda grupper, identiteter eller institutioner kan vara referentobjekt (ibid s. 21). Ett referentobjekt får mest genomslagskraft om det appellerar till varken för små eller för stora grupper (Buzan et al, 1998:36). Att begränsa referentobjektet till en avgränsad grupp är gynnsamt, då en sådan är beroende av andra avgränsade grupper för att stärka den inbördes identitet och känslan av ett ”vi” och ett ”dem” (ibid. 37).

Det vidgade säkerhetsbegreppet innebär att säkerhetsstudierna idag omfattar fler sektorer än bara den militära. Köpenhamnskolan presenterar fem centrala sektorer där säkerhetiseringsprocesser kan förekomma. Förutom den militära sektorn behandlas även en ekonomisk, en politisk, en samhällelig och en miljösektor (ibid. s. 22-23).

Det är i studiet av säkerhetiseringsprocessen och dess diskurs som definitionen av säkerhet hittas. Köpenhamnskolan menar att säkerhet är något självrefererande, eftersom det är i praktiserandet som en fråga blir en säkerhetsfråga, inte nödvändigtvis för att det finns ett reellt existentiellt hot utan för att frågan framställs som ett existentiellt hot (Buzan et al 1998:24-25).

3.1.2 Säkerhetiseringsprocessen

Säkerhet är något som förhandlas fram mellan den *säkerhetiserande aktören*, vilken exempelvis kan vara en politisk ledare, ett parti eller en institution, och den *åhörarskara* vilken aktören riktar sig till. Detta sker under konsensus om att referentobjektets överlevnad är av högsta prioritet (Buzan et al, 1998:26).

Säkerhetsiseringsprocessen är indelad i två olika led. Processen inleds med att den säkerhetsiserande aktören talar om en tidigare politiserad fråga i termer av existentiella hot gentemot ett referentobjekt. Detta är en säkerhetsiserande åtgärd som i språkteori benämns som en *speech act* (Buzan 1997:14). En *speech act* innebär inte att det är formulerandet eller återberättandet av en reell hotbild som utgör den avgörande handlingen, utan det är själva yttrandet av säkerhetsdiskursen som är det centrala. Genom att något sägs, är det gjort (Buzan et al 1998:26). Frågan är dock inte säkerhetsiserad av enbart denna åtgärd. En lyckad säkerhetsisering beror på den åhörarskara vilken aktören riktar sin *speech act* till (Buzan et al, 1998:31). Det är först i processens andra led, när en signifikant åhörarskara lyssnar till och accepterar benämningen av en fråga som en del av en säkerhetsdiskurs, som en säkerhetsisering skett (Buzan 1997:14). Åhörarskaran godtagande av *speech act* tillåter den säkerhetsiserande aktören att vidta så kallade krisåtgärder som inte skulle legitimeras under en politiserad fas (Emmers, 2007:115).

För att en *speech act* ska lyckas finns det vissa så kallade interna och externa underlättande förutsättningar. Bland de interna förutsättningarna är den viktigaste *säkerhetens grammatik*, det vill säga att den yttrade säkerhetsdiskursen följer mönstret för hur man talar om säkerhet; vikten av närvaron av ett existentiellt hot, nödvändigheten i att försvara och bevara referentobjektet. En extern faktor är auktoriteten hos den säkerhetsiserande aktören. Möjligheten för att säkerhetsdiskursen i *speech act* accepteras ökar i takt med aktörens auktoritet gentemot åhörarna (Buzan et al, 1998:32). En tredje underlättande faktor är att det existentiella hotet definieras som ett specifikt objekt (Buzan et al, 1998:33), till exempel att hög immigration utgör ett hot mot EU:s inre marknad (Huysmans, 2006:47).

Utifrån de två led som vi förklarar säkerhetsiseringsprocessen blir det tydligt att säkerhetsiseringen är intersubjektiv och socialt konstruerad. Säkerhet är inte något objektivt utan en process som går att identifiera mellan subjekten, det vill säga den säkerhetsiserande aktören och åhörarskaran (Buzan et al, 1998:31).

3.1.3 Desäkerhetsisering

Desäkerhetsisering innebär att en fråga går från att vara säkerhetsiserad till att bli hanterad som en politiserad fråga. Detta är enligt Köpenhamnskolans den optimala situationen, då nationell säkerhet inte bör idealiseras. Snarare kan en säkerhetsisering ses som ett misslyckande, att inte hantera en fråga enligt konventionella politiska mått (Buzan 1997:11). Säkerhetsisering kan beskrivas som en extrem form av politisering, men det är även en motsats till politisering. Politisering innebär att en fråga blir öppen för den politiska debatten och arbetet. Säkerhetsisering på internationell nivå presenterar en fråga som akut och existentiell, vilket implicerar att den bör hanteras exklusivt av en elit (Buzan et al 1998:29). Desäkerhetsisering förflyttar alltså en fråga från en kontext av hot-

försvar, tillbaka till den allmänna politiska sfären. Där kan frågan hanteras enligt traditionella politiska förhandlingsprocesser (Buzan 1997:11).

3.2 Diskursteori som teori

För vårt uppsatsproblem är teori och metod nära sammankopplade varför valet av metod har visat sig ganska självklart. Barry Buzan menar att diskursanalys är det uppenbara tillvägagångssättet för att studera säkerhetsisering då det handlar om att avtäckta retorik och uttryck i diskursen som etablerar fenomen som säkerhetsshot (Buzan et al, 1998:25,176).

Det finns olika typer av diskursanalys och vi kommer i denna uppsats att tillämpa Ernesto Laclaus och Chantal Mouffes diskursteori. Valet beror främst på att diskursteorin fokuserar på konkurrensen om betydelsebildningen mellan olika diskurser (Jørgensen – Phillips, 2000:54–55). Vi tror nämligen att det finns olika diskurser inom migrationspolitiken som strävar efter att ge begrepp och fenomen en viss betydelse. Säkerhetsiseringen ser vi som en viktig betydelsebildare.

Diskursteorin kan både användas som teori och metod. I det följande kommer vi att redogöra för diskursteorins teoretiska ansats och hur denna kan förenas med teorin om säkerhetsisering.

Diskursteorin bygger på en förening av marxismen och poststrukturalismen. Dels genom en kritik av framförallt marxismen, men också genom en påbyggnad av dessa två teoretiska traditioner. Medan marxismen bidrar med tänkandet om det sociala ger poststrukturalismen en idé om betydelsebildning (Jørgensen – Phillips, 2000:32).

Enligt Laclau och Mouffe är alla sociala fenomen diskursiva. Detta skiljer deras teori från andra diskursanalyser då de inte gör någon uppdelning av det diskursiva och icke-diskursiva. Det finns alltså inga sociala praktiker som står utanför diskursen (Bergström – Boréus, 2005:314–15). Diskursen ses som konstituerande för vår värld. Vi kan därigenom sträcka oss längre än att bara behandla tal och text diskursivt. Exempelvis kan även institutioner och ekonomi behandlas diskursivt (Jørgensen – Phillips, 2000:25). Detta innebär dock inte att det inte existerar någon fysisk verklighet utanför diskursen men denna får sin mening beroende på hur vi uppfattar den (Neuman, 2003:60).

Betydelsebildning finner man i att studera språkanvändningen i olika kontexter. Genom att sätta begrepp i relation till varandra får de sin betydelse. Hur begreppen skiljer sig från varandra beror dock på sammanhanget. Begreppens betydelse kan därför sällan fixeras. Språket är strukturerat i mönster men eftersom begreppens betydelse kan glida i förhållande till varandra utsätts strukturerna ständigt för förändring. Genom den konkreta språkanvändningen skapar därför människor strukturer som sedan reproduceras och förändras (Jørgensen – Phillips, 2000:17–18).

Som vi tidigare nämnt fokuserar säkerhetsiseringsteorin på att förklara hur politiska fenomen blir säkerhetsfrågor. Buzan menar att detta sker när något

motiveras till att behandlas som ett hot (Buzan et al, 1998:24). Huruvida detta hot är verkligt eller inte lägger man ingen vikt vid. Det man kallar för existentiellt hot är alltså ett fenomen som inte behöver ha en reell förankring men som får en särskild betydelse då man talar om det i termer av hot. Eftersom diskursteorin inte söker återge någon objektiv verklighet utan söker förstå verkligheten genom diskursen så tror vi att denna syn är förenlig med säkerhetsiseringsteorins syn på säkerhet. Som vi uppfattar det existerar inte säkerhetsfrågor i en objektiv mening, de skapas däremot inom ramen för en kontext som kan utgöras av de enskilda diskurserna vi studerar.

Något som upplevs som problematiskt i föreningen av de två teorierna är det faktum att säkerhetsiseringsteorin sätter stort fokus på aktörers roll i säkerhetsiseringsprocessen, medan aktörer i diskursteorin inte har någon konstituerande förmåga. Här har vi valt att frångå Köpenhamnsskolans aktörsfokus då vi sympatiserar med Laclau och Mouffes teoretiska utgångspunkt. Det innebär att aktörer inte kan ha en avgörande roll då de, som alla andra sociala fenomen, är en del av diskursen och inte kan ställas utanför den. Under kapitel 5 kommer vi att presentera hur vi utifrån Laclau och Mouffes perspektiv behandlar säkerhetsiseringsprocessen och hur vårt alternativa tillvägagångssätt operationaliseras.

Gemensamt för teorierna är att de lägger vikt vid språket. Enligt säkerhetsteorin är yttrandet av frågor i säkerhetstermer ett viktigt led i hur frågor går från att vara politiserade till att bli säkerhetiserade. Denna så kallade speech act kan jämföras med resonemanget om hur språkanvändningen förändrar strukturer. En övergång från politiserad till säkerhetiserad ser vi som en strukturförändring som i sin tur också påverkar betydelsebildningen. Frågor som är politiserade attraherar nämligen en annan begreppsanvändning än de som är säkerhetiserade.

4 Metod

Som tidigare nämnts har säkerhetsstudier länge präglats av en klassisk realistisk tradition. Metodologiskt har detta inneburit positivistiska analyser inriktade på militär, strategi och politik. Köpenhamnsskolans vidgade syn på säkerhetsbegreppet har dock öppnat upp för en mer konstruktivistisk forskning. Detta gör det möjligt att analysera säkerhet med diskursanalys som metod. I metodavsnittet presenterar vi och redogör för vårt metodval, nämligen Ernesto Laclaus och Chantal Mouffes diskursanalys; diskursteorin.

4.1 Diskursteori som metod

Diskursanalys är en typ av textanalys där människors sociala praktiker eller handlingsmönster analyseras utifrån deras språk användning. Det är alltså språket som är fokus för analysen. Språket ses dock inte som en återspeglning av verkligheten utan är snarare med och formar den (Bergström – Boréus, 2005:305). Genom att studera texter diskursanalytiskt kan vi se hur synsätt förändras över tid och lyfta fram viktiga motsättningar inom och mellan diskurser (ibid. s. 357). Vi har valt diskursteorin som diskursanalytisk metod i vår uppsats. Nedan kommer vi att redogöra för de analytiska verktyg som metoden erbjuder samt hur vi har använt oss av dem.

Diskursteorin använder sig av en bred definition av begreppet diskurs. Som tidigare nämnt inkluderar såväl språkliga som icke-språkliga element i begreppet vilket gör att alla sociala fenomen kan behandlas diskursivt. Genom att studera diskurser kan vi reducera begrepp och teckens mångtydighet genom att ringa in dem i en kontext där de tillskrivs en viss betydelse (Bergström – Boréus, 2005:314–17). Diskursanalysen syftar nämligen till att ”*kartlägga de processer där vi kämpar om hur tecknens betydelse ska fastställas*” (Jørgensen – Phillips, 2000:32). I vårt fall blir det därför meningsfullt att studera hur säkerhetiseringen ändrat begrepps betydelser inom de olika diskurserna.

Laclau och Mouffe definierar diskurs utifrån några viktiga termer. Varje diskurs utgörs av ett antal centrala begrepp eller tecken vilka styr andra teckens betydelse. Dessa kallas *nodalpunkter*. Det är dock först när tecknen sätts i relation till varandra inom diskursen som de blir meningsfulla vilket sker genom *artikulation*. Artikulation är alltså den process där tecknen får sin betydelse utifrån den givna kontexten (ibid. s. 33).

Diskursen försöker låsa tecknens betydelse men är ständigt utsatt för konkurrerande diskurser som vill tillskriva tecknen andra betydelser. De tecken

inom diskursen som är låsta till en betydelse kallas för *moment* medan de som fortfarande är mångtydiga kallas för *element*. Diskursen strävar efter att reducera tecknens mångtydighet genom att göra elementen till moment. All de betydelsetillskrivningar som ett tecken kan ha men som utesluts av den specifika diskursen utgör det *diskursiva fältet* och är diskursens yttre gräns (Jørgensen – Phillips, 2000:33-34).

Vissa element, så kallade *flytande signifikanter*, är särskilt öppna för tillskrivning av olika betydelser. Nodalpunkterna kan ses som flytande signifikanter men syftar till de centrala begreppen inom varje enskild diskurs medan flytande signifikant syftar på de begrepp som olika diskurser strider om att ge innehåll (ibid. s. 34-35). I vår studie kan begreppet säkerhet vara en sådan flytande signifikant som tillskrivs olika betydelse beroende på vilken kategori av migranter vi talar om.

Vi har talat om betydelsen av kontexten och vikten av att förstå begreppen utifrån diskursen. För att kunna göra detta praktiskt med det material som analyseras används så kallade *ekvivalenskedjor*. Dessa konstrueras genom ett system av distinktioner mellan begreppens betydelser. Medan vissa begrepp har en positiv funktion, har andra en negativ. Till varje nodalpunkt kan vi därför knyta en uppsättning positiva begrepp och en uppsättning negativa. Genom ekvivalenskedjorna kan vi tydliggöra gränser mellan olika diskurser och därigenom sätta dem i relation till varandra (Bergström – Boréus, 2005:317,337).

De operationella verktyg som vi främst använt oss av från diskursteorin och som lämpat sig för vårt material är nodalpunkter, ekvivalenskedjor samt flytande signifikanter. Dessa ger oss en god uppfattning om hur man inom EU talar om de olika kategorierna av migranter. Beroende på vilka begrepp som används i anknytning till respektive grupp kan vi utröna hur hanteringen av de olika grupperna skiljer sig åt.

5 Analytiskt ramverk

Detta kapitel redogör för hur vi har förenat teorin om säkerhetsisering med diskursteori för att bilda ett analytiskt ramverk. Vi börjar med att förklara hur analysverktygen operationaliserats och hur vi definierat centrala begrepp samt hur vi har motiverat vår diskursindelning.

5.1 Operationalisering och definitioner

För att analysera materialet på ett konsekvent sätt behöver vi tydliga definitioner av våra teoretiska och metodologiska begrepp. Eftersom att vi försöker spåra en säkerhetsiseringsprocess måste vi avgöra när en fråga politiserats, säkerhetsiserats respektive desäkerhetsiserats. Detta kommer att ske med hjälp av diskursanalys.

I det teoretiska avsnittet förklarades en fråga som *politiserad* då den utsätts för allmän debatt och statligt arbete. Då alla våra dokument, i egenskap av offentliga handlingar, är en del av den allmänna debatten och i allra högsta grad utgör en del av EU:s mellanstatliga och överstatliga arbete kan vi därmed utgå från att de frågor som tas upp är politiserade.

Svårare är det att avgöra när en fråga har *säkerhetsiserats*. I teoriavsnittet förklarade vi föreningen av de två teorierna som problematisk i och med säkerhetsiseringsteoriens aktörscentrerade fokus, där aktörer är viktiga medskapare av säkerhetsiseringen. Säkerhetsiseringsprocessens två led är viktiga för att avgöra när en fråga har säkerhetsiserats. Istället för att avgöra detta utifrån säkerhetsiseringsteoriens aktörsperspektiv, som innebär en diskursiv åtskillnad mellan språket och aktörerna väljer vi att behandla de två leden med ett diskursteoretiskt förhållningsätt. Laclau och Mouffe ser på alla sociala fenomen som diskursiva. Det innebär att aktörer i diskursteorin inte ses som självständiga och därmed inte kan konstituera en diskurs då de är en del av den.

Det första ledet, formuleringen av ett hot, kan vi fånga genom att studera språket. Däremot är det svårare att avgöra om säkerhetsiseringen har fullbordats i och med det andra ledet då vi inte tar hänsyn till aktörerna i form av säkerhetsiserande aktör och åhörarskara. Detta kan dock avhjälpas då Laclau och Mouffe inte reducerar allt till språk eftersom diskurser för dem är materiella. Därmed ses även handlingar som diskursiva tecken. Det i sin tur gör att alla sociala praktiker kan betraktas som artikulationer som reproducerar eller förändrar vanliga betydelseuttryckningar (Jørgensen – Phillips, 2000:42–43). I vårt material kan detta ta sig i uttryck i politiska handlingar. Exempelvis blir implementerade säkerhetsåtgärder en social praktik vilken kan ses som en reproducering av den initierade säkerhetsisering som presenteras i och med *speech act*. Om

säkerhetsåtgärder föreslås för att bekämpa ett hot och också implementeras kommer vi därför att se det som en fullbordan av säkerhetsiseringen.

Köpenhamnskolan menar att säkerhetsiseringen förhandlas fram mellan den säkerhetsisierande aktören och åhörarskaran (Buzan et al, 1998:26). Vi motsätter oss alltså detta och använder oss istället av Laclau och Mouffes term, objektivitet, för att förklara säkerhetsiseringen. Med objektivitet syftar Laclau och Mouffe på sociala praktiker som etableras på ett sådant sätt att de uppfattas som givna och oföränderliga. Så behöver fallet inte vara men objektiviteten döljer de alternativa möjligheterna (Jørgensen – Phillips, 2000:43–44). I vår diskursteoretiska tolkning av säkerhetsiseringsteorin betraktas en genomförd säkerhetsisering som en social praktik som uppfattas som given. Det innebär alltså att inga andra alternativ till en säkerhetsinriktad migrationspolitik tycks vara möjliga.

Desäkerhetsisering är den fas där en fråga återgår till att bli politiserad. I vårt fall skulle detta innebära att man inte längre använder sig av säkerhetens grammatik, vilket i sin tur skulle innebära att sociala praktiker som krisåtgärder inte längre tillåts.

I vår diskursanalys är det språket som står i fokus. Språket indikerar i vilken utsträckning en säkerhetsiseringsprocess har ägt rum i de olika diskurserna. De språkliga analysverktygen som vi har i form av ekvivalenskedjor, nodalpunkter och flytande signifikanter visar hurvida en säkerhetens grammatik kan urskiljas. Vi kommer att lyfta fram diskursens centrala begrepp som nodalpunkter för att sedan skapa ekvivalenskedjor där andra begrepp får sin betydelse genom relationen till nodalpunkten.

Vår indelning och definition av de olika diskurserna har gjorts utifrån vårt syfte. Vi delar Jørgensen och Phillips uppfattning om att forskaren skapar diskurser som ett analytiskt verktyg. Områdesavgränsningen avgör därför hur diskurserna definieras (Jørgensen – Phillips, 200:137). Genom analysen kommer våra tre diskurser få sitt innehåll, betydelse och avgränsning. Vårt syfte, att få en förståelse för säkerhetsinriktningen av EU:s migrationspolitik, tror vi bäst uppfylls genom att studera tre olika diskurser vilka bygger på en kategorisering av olika grupper av migranter. Indelningen utgörs av en diskurs för asyl- och flyktinginvandring, arbetskraftsinvandring respektive illegal invandring. Kategoriseringen bygger framför allt på att EU talar om migranter i dessa termer.

6 Analys

Analysen är uppdelad i fyra avsnitt. De tre första behandlar diskurserna om flyktinginvandring, illegal invandring och arbetskraftsinvandring. Varje diskurs följer också den tidsperiod vi analyserar. Detta för att kunna avgöra hur diskurserna och således säkerhetsiseringsprocessen förändrats över tid. Analysen avslutas med ett diskussionsavsnitt.

6.1 Asyl- och flyktinginvandringdiskurs

6.1.1 Tammerforsprogrammet

Tammerforsprogrammet var det första programmet där riktlinjerna för arbetet inom området för frihet, säkerhet och rättvisa fastlades. Samarbetsområdet tyder på att migrationsfrågan i allra högsta grad är politiserad. Dokumentet, ”Europeiska rådet i Tammerfors - ordförandeskapets slutsatser”, inleds med en tydlig politisk intensifiering av samarbetsområdet. ”Europeiska rådet är fast beslutet att utveckla unionen som ett område med frihet, säkerhet och rättvisa [...] Europeiska rådet kommer att placera detta mål högst upp på den politiska agendan och bibehålla det där” (Europeiska rådet, 1999:1).

Asyl- och flyktinginvandringsdiskursen visar sig tydligt redan i Tammerforsprogrammet genom att asyl- och flyktingfrågor knyts till området för frihet, säkerhet och rättvisa. EU som ett område av frihet, säkerhet och rättvisa ska tillgängliggöras, inte bara för de europeiska medborgarna, utan även för människor som söker skydd eller av annan anledning söker tillträde till unionen. Detta kopplas samman med unionens värdegrund som innefattar åtaganden om att garantera mänskliga rättigheter och att ”reagera på humanitära behov på grundval av solidaritet” (Europeiska Rådet, 1999:2). EU är ett tydligt centralt begrepp i diskursen som därför behandlas som en nodalpunkt till vilken andra begrepp knyts och därmed får sin betydelse. I dokumenten ekvivaleras EU med begrepp som solidaritet, öppenhet, mänskliga rättigheter och rättvisa. ”Den europeiska integrationen har från allra första början varit fast förankrad i ett gemensamt åtagande om frihet som grundar sig på mänskliga rättigheter, demokratiska institutioner och rättsstatsprincipen. [...] Målet är en öppen och säker europeisk union” (Europeiska rådet, 1999:2). EU som nodalpunkt i denna diskurs visar på ett positivt förhållande till asyl- och flyktinginvandring. Denna kategori av

migranter beskrivs alltså inte som ett hot utan är snarare en grupp som är i behov av unionens skydd.

Asyl- och flyktinginvandring behandlas som en politiserad fråga, för vilken EU:s åtgärder syftar till att värna flyktingarnas rättigheter och behov. Ett exempel på detta är det gemensamma asylsystemet som EU vill utveckla. ”Det har enats om att arbeta för att ett gemensamt europeiskt asylsystem skapas, grundat på en fullständig och absolut tillämpning av Genèvekonventionen...” (Europeiska rådet, 1999:4). Här blir det dock tydligt att asyl- och flyktinginvandringsdiskursen inte kan betraktas som en isolerad diskurs, då diskursen för illegal invandring gör sig påmind. I fråga om de illegala invandrarna har nämligen det gemensamma asylsystemet istället en funktion av reglering av migrationsströmmarna som bland annat syftar till identifiering av asylsökande i samband med gränskontroller. ”För att hanteringen av migrationsströmmarna skall bli effektiv krävs det övervakning och åtgärder för att reglera rörelserna. [...] En sammanhängande och samordnad strategi mot illegal invandring kommer att bli en väsentlig del i en mer öppen invandringspolitik på EU-nivå” (KOM 2000:12).

I Tammerforsprogrammet har det Europeiska rådet visat på en politisk intensifiering av asyl- och flyktinginvandringsfrågan, samtidigt som detta kan ses som en inledning till en säkerhetsprocess. I dokumentet beskrivs ett behov av kontroll av de yttre gränserna vilket tyder på ett externt hot mot det europeiska territoriet, referentobjektet. Följande citat får illustrera; ”... detta kräver att unionen utarbetar en gemensam politik för asylfrågor och invandring, samtidigt som den beaktar nödvändigheten av en konsekvent kontroll av de yttre gränserna” (Europeiska rådet, 1999:2).

6.1.2 Haagprogrammet

I dokumentet, ”Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa: resultat av Tammerforsprogrammet och framtida inriktning”, som föregår Haagprogrammet konstaterar kommissionen att det skett en god utveckling av arbetet med de politikområden som Tammerforsprogrammet lade grunden för. Dock betonas att området för frihet, säkerhet och rättvisa står inför nya förutsättningar i och med ett ökat antal medlemsstater efter östutvidgningen (KOM 2004:5-6). Detta bekräftas också i Haagprogrammet som är fortsättningen på Tammerforsprogrammet och en fördjupning av samarbetsområdet.

”Europeiska rådet välkomnar de resultat som har uppnåtts under den första femårsperioden, där grunden för en gemensam asyl- och invandringspolitik har lagts, harmoniserade gränskontroller förberetts, polissamarbetet förbättrats...” (Europeiska rådet, 2004:11). Citatet visar att tidigare förslag om säkerhetsåtgärder har börjat realiseras. Detta kan tolkas som en indikation på att asyl- och flyktinginvandringsfrågan inte längre är renodlat politiserad, då dessa typer av åtgärder sträcker sig bortom konventionella metoder.

I Tammerforsprogrammet betonades den humanitära aspekten av asylpolitiken, även om denna också kopplades samman med säkerhetsåtgärder som gränspolitik. Asyl- och flyktinginvandringsdiskursen tar i Haagprogrammet

en ny riktning där det fortsatta samarbetet på området snarare utgår från EU-medborgarnas intressen. ”Europas medborgare förväntar sig med rätta att Europeiska unionen, samtidigt som den säkerställer respekten för grundläggande friheter och rättigheter, skall använda en effektivare, gemensam strategi mot gränsöverskridande problem [...] Detta är mål som i våra medborgares intresse måste uppnås genom utformningen av ett gemensamt asylsystem” (Europeiska rådet, 2004:12). Att hänvisa asyl- och flyktinginvandringsfrågan till EU-medborgarnas intressen stärker EU:s legitimitet vilket i sin tur ökar handlingsutrymmet att vidta gemensamma åtgärder.

Vi har beskrivit EU som en nodalpunkt i diskursen men EU kan också ses som ett element vars betydelse över tid inte helt kan fastställas. Under Tammerforsprogrammet kopplade vi samman EU med begrepp som öppenhet och mänskliga rättigheter, medan vi under Haagprogrammet kan beskriva EU som gränsövervakare och beskyddare av de europeiska medborgarna. Begreppet EU är alltså inte statiskt och kan därför associeras med olika betydelser.

6.1.3 Stockholmsprogrammet

I kommissionens meddelande ”A common immigration policy for Europe” från 2008 samt Stockholmsprogrammet från 2009 fortsätter asyl- och flyktinginvandringdiskursen i samma riktning som under Haagprogrammet. Det betonas tydligt att EU:s migrationspolitik ska behandlas utifrån medborgarnas intressen.

För att kunna hantera migrationen samtidigt som de inre gränserna hålls öppna krävs att medlemsstaterna samarbetar och visar solidaritet med varandra. ”Immigration is a reality which needs to be managed effectively. In an open Europe with out internal borders, no Member State can manage immigration on its own” (COM 2008:2). Detta är den första politiska prioriteringen. Samtidigt klargör Stockholmsprogrammet tidigt att EU:s approach till den globala migrationen ska baseras på ett samarbete mellan tredjeländer och de europeiska staterna som en enhet (Europeiska rådet, 2009:73-74).

EU:s approach till den globala migrationen gör det svårare att hålla isär diskurserna då de olika kategorierna av migranter blir otydligare. Istället görs en distinktion mellan legala och illegala invandrare. ”The EU should work in tandem with partner countries on opportunities for legal mobility, capacities for migration management, identification of migratory push factors, protecting fundamental rights, fighting illegal flows...” (COM 2008:9–10).

Asyl- och flyktinginvandrare är ett centralt begrepp i diskursen men får i och med uppdelningen i legala och illegala invandrare dubbla och ibland motsägelsefulla betydelser. En ekvivalenskedja med begreppet asyl- och flyktinginvandrare som nodalpunkt får därför både en uppsättning positiva och negativa tillhörande begrepp. På den positiva sidan återfinns begrepp som kulturell mångfald och solidaritet; ”Based on it’s humanitarian traditions, Europe

must continue to show solidarity with refugees and persons in need of protection. [...] immigration can also enrich European societies in terms of cultural diversity” (COM 2008:2-3). På den negativa sidan återfinns istället begrepp som ökat migrationstryck, illegala kanaler och brottsbekämpning; ”Moreover, in order to maintain credible and sustainable immigration and asylum systems in the EU, it is necessary to prevent, control and combat illegal migration as the EU faces an increasing pressure from illegal migration flows...” (Europeiska rådet, 2009:5).

Den legala invandringen är i dokumenten nära sammankopplad med arbetskraftsinvandring. Då vi kan tala om asyl- och flyktinginvandring i termer av både legal och illegal invandring innebär det att diskursen får flera beröringspunkter med såväl den illegala invandringsdiskursen som arbetskraftsinvandringsdiskursen. Detta gör det svårt att avgöra det diskursiva fältet då begreppet asyl- och flyktinginvandring tillskrivs betydelser från andra diskurser. Det i sin tur försvårar avgörandet om huruvida vi kan se en säkerhetsisering i diskursen. Vi kan dock konstatera att ju större inflytande den illegala invandringsdiskursen får desto tydligare blir säkerhetsiseringsprocessen även i asyl- och flyktinginvandringsdiskursen.

6.2 Arbetskraftsinvandringsdiskurs

6.2.1 Tammerforsprogrammet

Arbetskraftsinvandringsdiskursen är i Tammerforsprogrammet inte lika framträdande som de övriga diskurserna. Den framkommer indirekt i termer av ”tredjelandsmedborgare som lagligen vistas på medlemsstaternas territorium” (KOM 2000:9), då vikten av rättvis behandling och integrering av medborgare från tredje land betonas. Tredjelandsmedborgare är ett begrepp som innefattar samtliga kategorier av migranter som befinner sig på unionens territorium. I kommissionens meddelande ”Om en invandringspolitik för gemenskapen” talar man dock uttryckligen om arbetskraftsinvandringen. Sedan 1970-talet har arbetskraftsinvandringen behandlats enskilt inom varje medlemsstat och präglats av en nollpolitik då den inte ansetts behövd. Den snabbt åldrande befolkningen i Europa gör att EU under 2000-talets början istället är i behov av arbetskraftsinvandring. ”Hittills har man inte tillräckligt uppmärksammat tredjelandsmedborgarnas roll på EU:s arbetsmarknad...” (KOM 2000:13). Att frågan behandlas utifrån ekonomiska och demografiska premisser tyder på en politisering av frågan.

”Eftersom ekonomiska behov är svårbedömda går det inte att ställa upp detaljerade mål för EU. Ansvar för att avgöra hur stort behovet är av olika kategorier invandrad arbetskraft måste ligga kvar hos medlemsstaterna” (KOM 2000:16). Citatet visar en tydlig skillnad mellan arbetskraftsinvandringsdiskursen och asyl- och flyktinginvandringsdiskursen, då man i den senare diskursen redan

har lagt grunden för ett djupare överstatligt samarbete, exempelvis genom det gemensamma asylsystemet.

En annan viktig dimension av arbetskraftsinvandringen som lyfts fram är den starka kopplingen till integrationspolitiken. Integrationen förklaras som avgörande för en lyckad arbetskraftsinvandring, varför vi har valt att använda begreppet integration som nodalpunkt. Med denna nodalpunkt kan vi urskilja en ekvivalenskedja med ett antal positiva respektive negativa begrepp.

Om inte de resurser som behövs för att garantera att invandrarna och deras familjer framgångsrikt integreras ställs till förfogande, kommer de sociala problemen i längden att förvärras, vilket kan leda till utslagning och därmed relaterade problem som t.ex. brottslighet. Många lagligen bosatta invandrare har lyckats med integrationen och ger ett värdefullt bidrag till värdlandets ekonomiska och sociala utveckling, men social utslagning drabbar invandrare i särskilt hög grad och de utsätts ofta för rasism och främlingsfientlighet (KOM 2000:19).

De positiva begrepp som kopplas till integration är stabilitet samt social- och ekonomisk utveckling. På den negativa sidan kopplas begrepp som utslagning, brottslighet och främlingsfientlighet. Arbetskraftsinvandringen är alltså inte helt problemfri då den är beroende av en lyckad integration för att de positiva effekterna ska komma det europeiska samhället till fördel.

6.2.2 Haagprogrammet

Arbetskraftsinvandringsdiskursen blir i Haagprogrammet och det tillhörande dokumentet mer tydlig där man försätter att betona arbetskraftsinvandringens avgörande betydelse för ekonomin ”Laglig migration kommer att ha stor betydelse för att stärka kunskapsbaserade ekonomin i Europa och främja ekonomisk utveckling” (Europeiska rådet, 2004:19). Även om arbetskraftsinvandringen fortfarande är en fråga som behandlas på nationell nivå ges flera konkreta gemensamma policyförslag. Bland annat uppmanar det Europeiska rådet kommissionen att ”lägga fram en strategisk plan för laglig migration som inbegriper förfaranden för inresetillstånd som snabbt kan svara på fluktuerande efterfrågan på migrerande arbetskraft” (Europeiska rådet 2004:19).

Integrationen fortsätter att spela en avgörande roll i diskursen under Haagprogrammet. Begreppets status som nodalpunkt är fortfarande gällande då resultatet av arbetskraftsinvandringen görs beroende av huruvida integrationen är lyckad eller inte. ”En framgångsrik integration av lagligen bosatta tredjelandsmedborgare och deras barn gynnar stabilitet och sammanhållning i våra samhällen [...] och är därför av avgörande betydelse” (Europeiska rådet, 2004:19).

Det är svårt att avgöra huruvida det går att urskilja en säkerhetsiseringsprocess av arbetskraftsinvandringen under Haagprogrammet. Politiseringen är fortfarande tydlig men det finns tendenser till säkerhetsisering av arbetskraftsinvandringsfrågan, exempelvis att man genom inresetillstånd vill kontrollera inflödet av arbetskraftsinvandrare och att riskerna med en misslyckad integration betonas.

Detta tyder på en oro för att arbetskraftinvandringen, om den inte hanteras på rätt sätt, kan ha en negativ inverkan på unionens inre säkerhet.

6.2.3 Stockholmsprogrammet

Arbetskraftsinvandringsdiskursen är den diskurs som förändrats minst över tid. Stockholmsprogrammet och det tillhörande dokumentet från kommissionen ”A common immigration policy for Europe” fortsätter att lyfta fram den demografiska och ekonomiska situationen i Europa som avgörande för hur arbetskraftsinvandringen ska regleras; ”in the context of the important demographic challenges that will face the Union in the future with an increased demand for labour, flexible immigration policies will make an important contribution to the Union’s economic development and performance in the longer term” (European Council, 2009:59).

Betydelsen av integrationen av arbetskraftsinvandrare förstärks ytterligare i dessa dokument. ”The positive potential of immigration can only be realised if integration into host societies is successful [...] access to the labour market is a key path to integration” (COM 2008:3). Man föreslår också fler praktiska handlingsplaner och verktyg för att hantera arbetskraftsinvandringen. Bland annat vill man upprätta system för att matcha medlemstaternas behov av arbetskraft med invandrarnas kompetens, så kallade ”national immigration profiles”.

I Stockholmsprogrammet cementeras begreppet integration som nodalpunkt och den tillhörande ekvivalenskedjan expanderar till att omfatta fler begrepp. På den positiva sidan kan vi lägga till begreppen konkurrenskraft och kompetenshöjning; ”The European Council recognises that labour immigration can contribute to increased competitiveness and economic vitality [...] and enable migrants to take full advantage of their skills and competence” (Europeiska rådet, 2009:63). På den negativa sidan kan integration även ekvivaleras med begrepp som radikalisering och terrorism. Integration presenteras för första gången som ett verktyg för att motverka terrorism; ”new areas of work could include integration and fight against discrimination [...] understanding all the factors underlying the phenomenon and to promote strategies that encourage people to give up terrorism” (Europeiska rådet, 2009:51).

Det finns en tydlig motsättning i arbetskraftsinvandringsdiskursen i Stockholmsprogrammet. Å ena sidan är arbetskraftsinvandringen starkt förknippad med ekonomiska möjligheter, medan den å andra sidan genom en misslyckad integration kan riskera upprätthållandet av EU som ett område för frihet, säkerhet och rättvisa. I termer av säkerhetsisering är detta ett tydligt fall där distinktionen mellan intensifierad politisering och säkerhetsisering blir svår att avgöra. Frånvaron av en tydlig speech act i Stockholmsprogrammet tyder dock på att det inte har inletts en säkerhetsiseringsprocess på detta område. Däremot blir det tydligt att en lyckad integration är avgörande för huruvida arbetskraftinvandringen kan komma att utgöra ett verkligt hot mot unionens inre stabilitet eller inte. Först när säkerhetsåtgärder vidtas för att hantera

arbetskraftsinvandringens negativa sidor, kan en säkerhetsisering av området urskiljas.

6.3 Illegal invandringsdiskurs

6.3.1 Tammerforsprogrammet

Den illegala invandringsdiskursen är klart framträdande redan i Tammerforsprogrammet. För att EU ska kunna garantera inre öppenhet och fri rörlighet inom området för frihet, säkerhet och rättvisa krävs att illegal invandring, som sammankopplas med gränsöverskridande organiserad brottslighet, hålls utanför detta område. "... nödvändigheten av en konsekvent kontroll av de yttre gränserna för att stoppa olaglig invandring och bekämpa dem som organiserar denna och begår därmed sammanhängande internationella brott" (Europeiska rådet, 1999:2). Exempel på internationella brott är smuggling, människohandel och terrorism (Europeiska rådet, 1999:5).

Illegal invandring är ett viktigt begrepp i diskursen då det inte alltid har en entydig betydelse. I kontrast till citatet ovan där illegal invandring beskrivs som ett hotande fenomen som måste hållas utanför unionen ger följande citat en annan beskrivning av begreppet; "... det finns ett behov av illegal arbetskraft och det sker en exploatering av sådana odokumenterade migranter" (COM 2000:6). Genom detta citat uppfattas de illegala invandrarna istället som offer för exploatering. Att begreppet illegal invandring tillskrivs olika betydelser gör det till ett element i diskursen. Den mångtydiga användningen av begreppet gör det svårt att urskilja en säkerhetsiseringsprocess för denna kategori av migranter, då denna förutsätter definieringen av migranterna som ett hot. Om den första betydelsetillskrivningen blir dominerande eller ensam förklarande av begreppet kan en säkerhetsiseringsprocess av kategorin konstateras.

En säkerhetsiseringsprocess orsakas av att ett hot definieras mot ett referentobjekt. I Tammerforsprogrammet definieras varken hotet eller referentobjektet explicit. Däremot kan en säkerhetens grammatik urskiljas utifrån närvaron av ett existentiellt hot i de termer som används; "Människor har rätt att förvänta sig att unionen tar itu med det hot mot deras frihet och lagliga rättigheter som den grova brottsligheten utgör" (Europeiska rådet, 1999:3).

6.3.2 Haagprogrammet

Den illegala invandringsdiskursen får i Haagprogrammet en dominerande roll då hanteringen av den illegala invandringen förklaras som avgörande för ett fungerande område av frihet, säkerhet och rättvisa. "Trovärdigheten hos en positiv

och öppen invandringsstrategi beror också mycket på EU:s förmåga att hantera den olagliga invandringen” (KOM 2004:9). För att en lyckad hantering ska komma till stånd krävs också ett skydd av området. ”Frihet, rättvisa, kontroll av de yttre gränserna, inre säkerhet och förebyggandet av terrorism bör hädanefter anses vara odelbara inom unionen i sin helhet. Ett optimalt skydd av området med frihet, säkerhet och rättvisa kräver övergripande och samordnade åtgärder...” (Europeiska rådet, 2004:13).

Säkerhetsiseringen blir tydligare i diskursen under perioden för Haagprogrammet. ”Frågan om Europeiska unionens och dess medlemsstaters säkerhet har fått ny aktualitet [...] Europas medborgare förväntar sig med rätta att Europeiska unionen, samtidigt som den säkerställer respekten för grundläggande friheter och rättigheter, skall använda en effektivare, gemensam strategi mot gränsöverskridande problem som olaglig migration...” (Europeiska rådet, 2004:12). Citatet visar att såväl referentobjekt som hot definierats vilka utgörs av den europeiska unionen och dess medborgare respektive gränsöverskridande problem som olaglig invandring.

Vidtagandet av säkerhetsåtgärder är ett tecken på säkerhetsisering av ett politikområde. I Haagprogrammet föreslås flera säkerhetsåtgärder gällande migrationsfrågan. ”Hanteringen av migrationsflöden, inklusive kampen mot olaglig invandring, bör förbättras genom upprättandet av en serie säkerhetsåtgärder som effektivt sammankopplar viseringsansökningsförfarandena med inrese- och utreseförfarandena vid de yttre gränsövergångarna. Sådana åtgärder är också viktiga för att förhindra och kontrollera brottslighet, särskilt terrorism” (Europeiska rådet, 2004:25). Under rubriken ”Hantering av migrationsflöden” redogörs allmänna riktlinjer för arbetet om ”kampen mot olaglig invandring”. Åtgärder som tas upp är en förstärkt yttre gränskontroll, identifierings- och informationssystem innefattande biometri¹ samt ytterligare utveckling av viseringspolitiken (Europeiska rådet, 2004:23–26).

Begreppet säkerhet har fått en allt mer central betydelse i diskursen varför vi väljer att behandla begreppet som nodalpunkt. Utifrån de ovanstående citaten kan vi urskilja en ekvivalenskedja. Säkerhet ekvivaleras negativt med begrepp som terrorism, yttre gränser och olaglig invandring samtidigt som det ekvivaleras positivt till begrepp som EU-medborgare, inre säkerhet samt fri- och rättigheter.

6.3.3 Stockholmsprogrammet

Den illegala invandringsdiskursen är fortsatt dominerande även under Stockholmsprogrammet och behandlas mer djupgående då samarbetet kring olika säkerhetsåtgärder har utvecklats och därigenom får en mer detaljerad beskrivning.

¹ Se vidare

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/114580_sv.htm

I Stockholmsprogrammet och kommissionens meddelande "A common immigration policy for Europe" har många av de säkerhetsåtgärder som föreslagits i tidigare dokument implementerats och de som redan har realiserats har utvecklats ytterligare. "The Union must continue to facilitate legal access to the territory of the Member States while in parallel taking measures to counteract illegal immigration and cross-border crime and maintaining a high level of security" (Europeiska rådet, 2009:55). Olika myndigheter har upprättats för att bekämpa den illegala invandringen och upprätthålla säkerheten. Ett exempel är Frontex, den myndighet som samordnar gränsövervakningen mellan medlemsstaterna och vars handlingsutrymme ska bli större i de områden där migrationstrycket är högt (COM 2008:12).

Ekvivalenskedjan som vi urskiljde under Haagprogrammet är fortfarande betydande i och med säkerhetsiseringsprocessens fortsatta utveckling. Citatet ovan visar att begreppen illegal invandring och yttre gränser fortfarande kan urskiljas i en ekvivalenskedja med säkerhet som nodalpunkt. Även följande citat tydliggör ekvivalenskedjans aktualitet; "An internal security strategy should be developed in order to further improve security in the Union and thus protect the lives and safety of European citizens and tackle organised crime, terrorism and other threats" (Europeiska rådet 2009:4). Citatet visar att begreppet säkerhet fortfarande kan ekvivaleras med de europeiska medborgarna och inre säkerhet på den ena sidan, och terrorism på den andra.

Implementeringen av tidigare dokumentets förslag på säkerhetsåtgärder, som svar på det hot som definierats i speech act, betraktas som en reproducerad social praktik. Detta innebär att säkerhetsiseringen har befästs som det givna tillvägagångssättet att hantera det hot som den illegala invandringen utgör. Att säkerhetsåtgärderna i Stockholmsprogrammet får reell förankring tyder på en fördjupad säkerhetsisering inom den illegala invandringsdiskursen.

6.4 Diskussion

Här redogörs för de tendenser vi kan se i utvecklingen av migrationspolitiken inom ramarna för de tre diskurser vi har studerat. Vi har inte kunnat se säkerhetsiserande tendenser i alla diskurser och inte heller under hela den tidsperiod som har studerats. Dock anser vi att det är uppenbart att en säkerhetsiseringsprocess existerar.

I asyl- och flyktinginvandringsdiskursen var politiken under tiden för Tammerforsprogrammet inriktad på de humanitära aspekterna av invandringen. Ett gemensamt utformat asylsystem syftade dock inte enbart till att tillgodose flyktingarnas behov utan även att skydda den europeiska unionens territorium och dess gränser. Under Haagprogrammet var det EU-medborgarnas intressen som blev utgångspunkt för den fortsatta utvecklingen av asyl- och flyktinginvandringspolitiken. Då medborgarna, som en del av unionens territorium, anses vara utsatta för ett yttre hot kommer den praktiska politiken att

utgöras av säkerhetsåtgärder. Detta beror framför allt på diskursens gemensamma beröringspunkter med den illegala invandringsdiskursen.

I Stockholmsprogrammet visade sig svårigheten med att skilja de två diskurserna åt då asyl- och flyktinginvandring kan beskrivas i termer av både legal och illegal invandring. Sambandet mellan de två diskurserna blir tydligt utifrån begreppet säkerhet som enligt vår mening, förutom att ha funktionen av nodalpunkt i den illegala invandringsdiskursen, också har funktionen av en flytande signifikant. Det vill säga ett begrepp som i olika diskurser tillskrivs olika betydelser. Till skillnad från den illegala invandringsdiskursen där säkerhet har en given betydelse, nämligen den europeiska unionens och dess medborgares säkerhet, får den till en början en annorlunda betydelse i asyl- och flyktinginvandringsdiskursen. Under Tammerforsprogrammet tillskrivs begreppet betydelse utifrån flyktingarnas behov av säkerhet. I de senare programmen förändras detta, då säkerhet likställs med den illegala invandringsdiskursens betydelse av begreppet. Detta påvisar närmandet av asyl- och flyktinginvandringsdiskursen mot den illegala invandringsdiskursen.

Att säkerhet får samma betydelse i de båda diskurserna innebär att de i allt större utsträckning delar samma säkerhetsåtgärder, vilka uttrycks i den reella politiken. Följande citat får exemplifiera detta; ”It is essential that the activities of Frontex and of the European Asylum Support Office are coordinated when it comes to the reception of migrants at the EU’s external borders” (Europeiska rådet 2009:55). Att dessa två institutioners verksamheter samordnas visar vilkas säkerhet det är som prioriteras i unionens reella politik. European Asylum Support Office är en del av det gemensamma asylsystemet. När denna, i egenskap av institution som både ska värna flyktingars rättigheter och samtidigt har en reglerande funktion, kopplas samman med Frontex, vars verksamhet är inriktad på säkerhetsåtgärder, kan vi förstå unionens prioriteringar. Om den humanitära aspekten i asyl- och flyktinginvandringsdiskursen varit dominerande, hade vi troligen sett en större samverkan med institutioner vars verksamhet har humanitära syften. Detta hade exempelvis kunnat vara UNHCR som man i Tammerforsprogrammet uttryckte ett behov av att samarbeta med.

Vi hävdar att den säkerhetsinriktade politiken har blivit en objektiv realitet inom asyl- och flyktinginvandringsdiskursen samt den illegala invandringsdiskursen. Utvecklingen och implementeringen av säkerhetsåtgärder som iakttagits genom de tre programmen är sociala praktiker som reproducerar den initierade säkerhetiseringen, speech act. Att säkerhetiseringen ständigt reproduceras i form av vidtagna säkerhetsåtgärder, har resulterat i att den säkerhetsorienterade inriktningen av politiken hålls som självklar i unionens arbete inom området för frihet, säkerhet och rättvisa.

Det är intressant att kontrastera de ovan diskuterade diskurserna med arbetskraftsinvandringsdiskursen. Vi har inte kunnat urskilja en säkerhetisering för denna kategori av migranter, trots att det finns en motsättning mellan de potentiellt positiva och negativa konsekvenserna av arbetskraftsinvandringen i diskursen. Den avgörande faktorn är integration, vilket ekvivalenskedjan visade. Vi kunde för de olika sidorna urskilja begrepp som stod i rak motsättning till varandra, exempelvis stabilitet och ekonomisk utveckling respektive terrorism och

social utslagning. Om säkerhetsisering utgör den objektiva realiteten för de tidigare diskurserna, anser vi att integration är en objektiv realitet i arbetskraftsinvandringsdiskursen. Integrering har reproducerats i samtliga dokument som den enskilt bäst lämpade politiska strategin för hantering av arbetskraftsinvandringen. Reproduceringen urskiljs i de ständigt återkommande handlingsplanerna för ökad integration, exempelvis antidiskriminering och tillgång till arbetsmarknaden. De potentiella positiva konsekvenserna av arbetskraftsinvandringen kan nämligen inte realiseras utan en lyckad integrering. Säkerhetsaspekten är dock ständigt närvarande i diskursen genom riskerna som en misslyckad integration skulle innebära. En säkerhetsiseringsprocess skulle kunna initieras om integrationen misslyckas på så vis att säkerhetsåtgärder för denna typ av migration blir nödvändig. I det fallet skulle en förändring av den objektiva realiteten kunna ske.

Varför vi tror att integrationen kan betraktas som en objektiv realitet beror på EU:s starka behov av arbetskraftsinvandring. De demografiska och ekonomiska behoven sätter EU i en beroendeställning till arbetskraftsinvandrarerna. Integrationen anses vara det givna alternativet för att hantera behoven trots de risker det innebär.

7 Slutsatser

Utifrån analysen har vi fått en djupare förståelse för EU:s säkerhetsorienterade inriktning av migrationspolitiken. Genom att utgå från teorin om säkerhetsisering utvecklade vi ett analytiskt ramverk som utefter Laclau och Mouffes diskursteoretiska premisser gett oss goda förutsättningar för att besvara vår inledande fråga.

Vi kan konstatera att det finns en övergripande säkerhetsinriktning i EU:s migrationspolitik men att denna är komplex. Vår diskursanalys har lyckats avtäcka komplexiteten genom att ta hänsyn till tre olika kategorier av migranter inom ramen för tre diskurser. Den säkerhetsinriktade politiken skiljer sig för de tre olika kategorierna. Medan vi å ena sidan kunde urskilja en säkerhetsiseringsprocess för asyl- och flyktinginvandringsdiskursen samt den illegala invandringsdiskursen, kunde vi å andra sidan enbart påvisa en politisering av arbetskraftsinvandringen.

Säkerhetsiseringsprocessen har i de två första diskurserna tagit sig uttryck i implementerade säkerhetsåtgärder. Säkerhetsiseringen av den illegala invandringsdiskursen har varit den mest framträdande. Diskursen har också blivit dominerande genom att en lyckad invandringspolitik har gjorts beroende av EU:s förmåga att hantera den illegala invandringen. Vad som har skilt de två diskurserna åt är den humanitära aspekten som ger karaktär åt asyl- och flyktinginvandringsdiskursen. I de dokument vi analyserat har vi dock kunnat se en sammansmältning av de två diskurserna då de behandlas med samma retorik.

Vi har inte kunnat urskilja desäkerhetsisering i asyl- och flyktinginvandringdiskursen eller i den illegala invandringsdiskursen. Snarare har vi sett en intensifiering av säkerhetsiseringen. Den säkerhetsinriktade politiken är en del av samarbetet inom området för frihet, säkerhet och rättvisa. Utvecklingen av detta område ser vi som en del av en större process, nämligen den europeiska integrationens fördjupning som i många hänseenden, framförallt retoriskt, tar sig rollen av en nationalstat. Vi kan se att "EU-medborgaren" allt tydligare definieras genom den tidsperiod som vårt material behandlar. Genom att hänvisa till det europeiska folket som ett, där unionens politik syftar till att tjäna deras intressen, blir det lättare att föra en gemensam politik som traditionellt sett hanteras av de enskilda medlemsstaterna. Detta gör det också möjligt att använda en retorik av "vi och dem"-termer. På så vis blir relationen mellan det existentiella hotet och referentobjektet tydligt, vilket skänker mer legitimitet åt EU som samordnare av gemensamma säkerhetspolitiska åtgärder.

I strävan efter att förstå EU:s säkerhetsinriktade migrationspolitik är den politiserade arbetskraftsinvandringsdiskursen intressant då den blir undantaget som bekräftar regeln. Då ett EU utan inre gränser kräver en allt mer samordnad yttre gränspolitik blir det svårare för tredjelandsmedborgare att ta sig in i unionen.

Dock visar arbetskraftsinvandringsdiskursen hur EU:s ekonomiska och demografiska behov konkurrerar med behovet av säkerhet. Vissa undantag från den säkerhetsinriktade migrationspolitiken måste göras då det finns andra politikområden som bör prioriteras för att tjäna EU-medborgarnas intressen.

Vi har inte kunnat urskilja desäkerhetsisering i någon av diskurserna, vilket kan bero på att den tidsperiod vi studerar är relativt kort samt att vår avgränsning inte tar hänsyn till regionala eller nationella diskurser för migrationspolitik. Vi menar dock att om arbetskraftsinvandringsdiskursen under nollpolitiken som fördes efter 1970-talet skulle kunna betraktas som säkerhetsiserad, innebär det att diskursen skulle ha genomgått en fas av desäkerhetsisering för att nu befinna sig i ett politiserat läge. Detta är inget vi kan ge belägg för i vår analys, men det skulle eventuellt kunna betraktas i en studie som täcker en längre tidperiod.

Den säkerhetsorienterade inriktningen är etablerad i EU:s migrationspolitik vilket vi har visat genom den process där säkerhetsiseringen blir en objektiv realitet. Vi har också kunnat se hur migrationspolitiken styrs utifrån ett behovsperspektiv där det bäst motiverade behovet utgör politikens främsta prioritet. Behovet formuleras utifrån EU-medborgarnas intressen vilket kan vara inre stabilitet eller ekonomisk utveckling. Migrationspolitiken rymmer också en humanitär aspekt som bygger på solidaritet med människor i behov av internationellt skydd och respekt för mänskliga rättigheter. I vår analys har vi kunnat se hur etableringen av den säkerhetsinriktade migrationspolitiken sker på bekostnad av den humanitära aspekten.

8 Referenser

Primärmaterial

- Commission of the European Communities, 2008. *A Common Immigration Policy for Europe: Principles, actions and tools*, COM(2008) 359 final, Brussels 17.6.
- Europeiska kommissionen, 2000. *Om en invandringspolitik för gemenskapen*, KOM(2000) 757 slutlig, Bryssel 22.11.
- Europeiska kommissionen, 2004. *Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa: Resultat av Tammerforsprogrammet och framtida inriktning*, KOM(2004) 401 slutlig, Bryssel 2.6.
- Council of the European Union, 2009. *The Stockholm Programme – An open and secure Europe serving and protecting the citizens*, Brussels 2.12.
- Europeiska rådet, 1999. *Europeiska rådet i Tammerfors: Ordförandeskapets slutsatser*, Bryssel 15–16.10.
- Europeiska rådet, 2004. *Haagprogrammet för stärkt frihet, säkerhet och rättvisa i Europeiska unionen*, Bryssel 4-5.11.

Sekundärmaterial

- Bergström, Göran - Boréus, Kristina, 2005. *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Bigo, Didier, 2005. "Frontier Controls in the European Union: Who is in Control?" i Bigo, Didier – Guild, Elspeth (red). *Controlling Frontiers: free movement into and within Europe*. Aldershot: Ashgate, s. 49-99
- Bigo, Didier, 2000. "When two become one: internal and external securitisations in Europe" i Kelstrup, Morten – Williams, Michael C. (red). *International relations theory and the politics of European integration: power, security and community*. London: Routledge, s. 171-204
- Boswell, Christina, 2007. "Migration Control in Europe After 9/11: Explaining the Absence of Securitization", *Journal of Common Market Studies*, vol. 45, nr. 3, s. 589-610.
- Buzan, Barry, 1997. "Rethinking Security after the Cold War", *Cooperation and Conflict*, vol. 32, nr. 1, s. 5-28.
- Buzan, Barry - Wæver, Ole - Wilde, Jaap de, 1998. *Security: a new framework for analysis*. Boulder, Colo.: Lynne Rienner

- Emmers, Ralf, 2007. "Securitization", i Collins, Alan (red). *Contemporary security studies*. Oxford: Oxford University Press, s. 109-125
- Geddes, Andrew, 2003. *The politics of migration and immigration in Europe*. London: SAGE
- Hansen, Peo, 2008. *EU:s migrationspolitik under 50 år: ett integrerat perspektiv på en motsägelsefull utveckling*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Huysmans, Jef, 2006. *The politics of insecurity: fear, migration and asylum in the EU*. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge
- Neumann, Iver B., 2003. *Mening, materialitet, makt: en introduktion till diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur
- Winther Jørgensen, Marianne - Phillips, Louise, 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur
- EU-upplysningen, 2010-05-09.
<http://www.eu-upplysningen.se/Amnesomraden/Asyl-och-invandring/>